

بازنمود فرهنگ‌های غیر ایرانی بر طرح و نقش فرش دستباف قاجاریه

اعظم رسولی

مدرس دانشگاه فنی و حرفه‌ای البرز

چکیده

در زمان حکومت قاجاریان (۱۳۴۳-۱۲۱۰ ه.ق)، به دلیل مواجهه جهان ایرانی با جهان غرب و متاثر از تحولات غرب، دگرگونی‌های بسیاری در حیات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران شکل می‌گیرد. فرهنگ، هنر و در نهایت فرش دستباف ایران نیز از این روند تاثیر می‌پذیرند و فرشی با مختصات و مولفه‌های خاص قاجاریه در تاریخ فرش ایران ظهور می‌یابد. مقاله حاضر با هدف شناخت طرح و نقش فرش دوره قاجار و عوامل موثر بر نقش‌پردازی و در پاسخ‌گویی به این سوال انجام شده است که؛ رویایی با جهان غرب و فرهنگ‌های غیر ایرانی چه تأثیری بر طرح و نقش فرش قاجار نهاده است؟ بر این اساس از ابزار اسنادی- کتابخانه‌ای برای گردآوری و از روش تحلیلی-توصیفی استفاده شده است و جامعه آماری منتخب این مقاله، طرح‌هایی از فرش دوره قاجاریه هستند که از رویدادهای این دوره متاثر شده‌اند. از آغاز حکومت آقامحمدخان تا آغاز حکومت ناصرالدین‌شاه، از وضعیت فرش ایران اطلاع روشنی در دست نیست و حتی در مهم‌ترین سفرنامه‌های خارجی و داخلی این برهه از تاریخ، اشاره چندانی به آن نشده است. بیشترین تحولات از زمان سلطنت ناصرالدین‌شاه آغاز می‌گردد و تا پایان سلسله قاجار تدوام می‌یابد. شرایط اقتصادی دولت، توجه غربیان به فرش ایران و آغاز فعالیت شرکت‌های خارجی در تولید و صادرات فرش، ورود صنایع جدید چون عکاسی، چاپ و محصولات غربی به ایران، تأسیس مدارس نوین، نقش مولفه‌های قدرت در سفارش و تولید فرش، جریان‌ات سیاسی چون نهضت مشروطه و استفاده از تقویم ترکی- مغولی در بازنمود مولفه‌ها و عناصر فرهنگی غیر ایرانی بر طرح و نقش فرش دستباف قاجار موثر واقع می‌شوند. **واژگان کلیدی:** قاجاریان، فرهنگ‌های غیر ایرانی، رویدادها و تحولات، فرش قاجار، طرح و نقش فرش قاجار